

BASISBOEK
KLEURENLEER & MENGEN

KLEURPOTLOOD

by Julia Woning

Gouda, MMXXVI

INHOUD

Copyright © 2026 tekst en illustraties: Julia Woning
Copyright © MMXXVI Uitgeverij MUS, Gouda

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar worden gemaakt op welke manier dan
ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever
en de auteur. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is
nadrukkelijk verboden.

Ontwerp omslag: Uitgeverij MUS
Zetwerk: Margo Togni
Druk- en bindwerk: Finidr, Tsjechië

ISBN 978 90 453 3130 0
NUR 476 Tekenen, schilderen, kalligrafie
BISAC ART010000 ART / Techniques / Drawing
THEMA WFA Schilder-, teken- en kunsthandboeken // WZG
Cadeauboeken

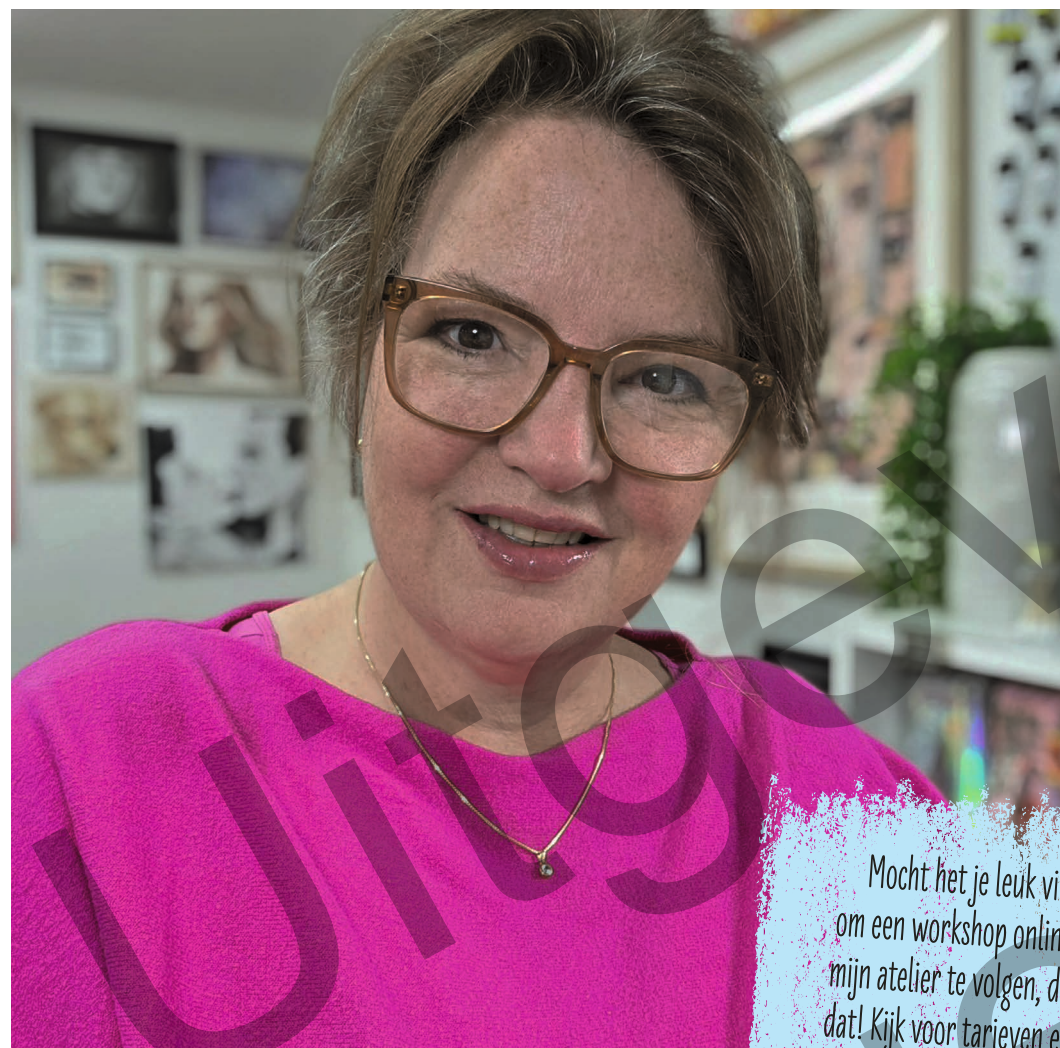
Uitgeverij MUS is een handelsnaam van BBNC uitgevers bv, Gouda

Uitgeverij MUS
Hoge Gouwe 93
2801 LD Gouda

www.uitgeverijmus.nl
redactie@uitgeverijmus.nl

@uitgeverijmus.nl

Voorwoord	5
1. Het is een kwestie van licht	6
2. Kleurpotlood	12
Kleurencirkels maken	18
3. Pastelpotlood	20
4. Kleurcontrasten	28
5. Kleurordening	32
6. Kleur kiezen voor je werkstuk	40
7. Project viooltjes	44
Kleurpotlood	47
Pastelpotlood	50
Inspiratiepagina	54
Kleurenkaarten	56

Mocht het je leuk vinden om een workshop online of in mijn atelier te volgen, dan kan dat! Kijk voor tarieven en data op mijn website:
www.juliawoning.com

HALLO CREATIEVELING,

Graag stel ik mezelf even aan je voor: mijn naam is Julia Woning. Ik studeerde in 1994 af aan de Willem de Kooning Academie en werk sindsdien als illustrator, portrettist, beeldend kunstenaar, teken- en schilderdocent en auteur. In mijn atelier in Bergschenhoek (Zuid-Holland) ben ik altijd aan het tekenen, schilderen en creëren. Ik maak al bijna tien jaar kleur- en instructieboeken voor uitgeverij MUS. De allereerste uitgave was het bekende *Dikke Dames kleurboek voor volwassenen*. Daarna volgden er nog veel meer boeken over kleur- en tekentechnieken. In *Basisboek kleurenleer & mengen: kleurpotlood by Julia Woning* neem ik je mee in de wereld van kleur.

In dit boek leg ik je de basis van de kleurenleer uit en hoe je kleuren kunt mengen met kleurpotlood. Je vindt hier niet alleen de theorie, maar je krijgt ook meteen de mogelijkheid om je eigen kleuren te mengen. Super handig! Er is ruimte om je eigen kleurencirkels te maken, kleurcombinaties uit te proberen en kleurenkaarten te maken van de verschillende merken potloden in je collectie.

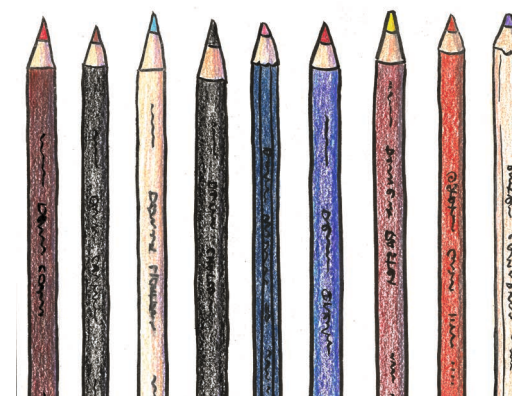
Zo heb je niet alleen een handig naslagwerk over de theorie, maar ook een goede referentie voor

het kleurgebruik in je volgende projecten. Je krijgt meteen zin en gelegenheid om de opgedane kennis toe te passen en aan de slag te gaan met jouw kleurpotloden.

Het kleurenwiel van Uitgeverij MUS is een perfecte match met dit boek. In een video op mijn YouTube-kanaal kun je daarover een goede uitleg vinden.

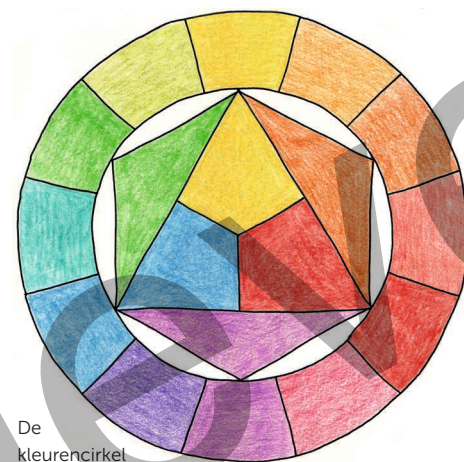
Veel succes en plezier gewenst,
Julia

HET IS EEN KWESTIE VAN LICHT

Als je kleur gebruikt in je tekening of schildering, is het handig om enige voorkennis te hebben van de kleurenleer. Zo kun je betere keuzen maken bij het mengen en combineren van kleuren en weet je wat de verhouding tussen bepaalde kleuren is – ongeacht het materiaal dat je gebruikt.

De kleurencirkel van Johannes Itten
Johannes Itten (1888-1967) bestudeerde de opvattingen van kunstenaars en wetenschappers die hem voorgingen en kwam zo tot zijn eigen theorie, die tot op de dag van vandaag in kunstopleidingen wordt onderwezen. Zijn kleurenleer is erop gebaseerd dat elk materiaal een of meerdere kleuren absorbeert uit invallend licht, waardoor de overgebleven kleuren weerkaatsen en voor ons waarneembaar worden. In daglicht bevinden zich alle kleuren, zoals Newton al had bewezen. Je kunt alle kleuren in het kleurenspectrum waarnemen als het licht breekt, zoals bij een regenboog of als het licht

De kleurencirkel van Itten.

door een prisma valt. Zonder licht is kleurwaarneming niet mogelijk.

Als wij iets waarnemen als rood, is dat omdat het materiaal waarop het licht valt alle kleuren opneemt behalve rood, dat wordt weerkaatst. Volgens Itten is zwart daarom eigenlijk geen kleur, maar eerder een gebrek aan kleur door de afwezigheid van licht: zwart neemt alle kleurstralen op. Wit is ook geen kleur: wit ketst juist alle kleurenstralen terug.

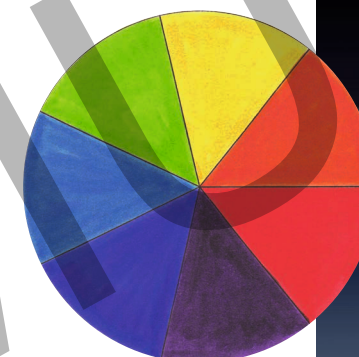
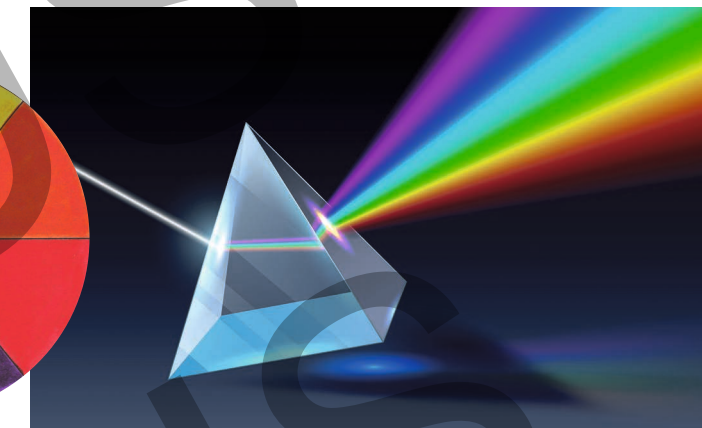
Itten ontwierp een kleurencirkel van twaalf kleuren met daarin primaire (rood, geel en blauw), secundaire

(oranje, groen en paars) en tertiaire kleuren (de menging tussen een primaire en secundaire kleur). De primaire kleuren gaf hij weer in de hoeken van een driehoek. Aan de lange zijden daarvan staan dan weer drie driehoeken met daarin de mengkleur van twee primaire kleuren: de secundaire kleuren. Daaromheen ligt een cirkel met twaalf kleuren waarin zowel de primaire als de secundaire kleuren zijn opgenomen, plus de tussenkleuren van de primaire en de secundaire kleuren: de tertiaire kleuren.

Kleurenleer door de eeuwen heen

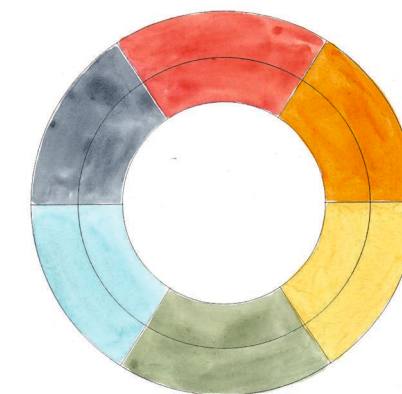
De theorieën van Itten kwamen niet zomaar uit de lucht gevallen. Door de eeuwen heen hebben kunstenaars en wetenschappers de werking van licht en kleur bestudeerd en gevangen in verschillende kleurenleren. Ieder van hen benaderde het onderwerp vanuit zijn eigen discipline. Zo formuleerden onder anderen Aristoteles, Da Vinci, Newton, Goethe, Albers en Gerritsen een eigen theorie over kleurenleer. Dit zijn een paar van de kleurenleren die in de loop der tijd geformuleerd zijn:

- Aristoteles (384-322 v.Chr.) beschouwde kleur als een mengsel van licht en donker.
- Leonardo da Vinci (1452-1519) meende dat zwart en wit de primaire kleuren waren (als licht en donker). Daarnaast onderscheidde hij vier basiskleuren: rood, geel, groen en blauw.

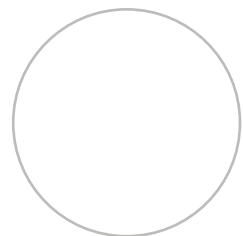
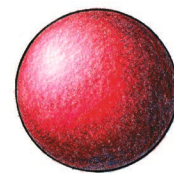
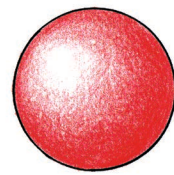
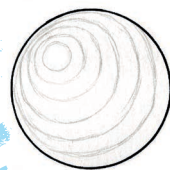

- Isaac Newton (1643-1727) verplaatste de kleurenleer van het domein van de filosofie (waar die volgens Aristoteles en Da Vinci onder viel) naar de natuurkunde en legde daarmee de basis voor ons huidige wetenschappelijke begrip van kleur. Hij liet wit licht schijnen op een prisma, waardoor het uiteenviel in een spectrum van kleuren (rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet). Hij bewees hiermee dat wit licht uit meerdere kleuren bestaat. Dit betekent dat kleuren geen mengsel zijn van licht en donker (zoals Aristoteles dacht), maar fundamentele eigenschappen zijn van licht. Newton maakte ook de eerste kleurencirkel door de kleuren schematisch weer te geven in een cirkelvorm.

- Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) richtte zich op de psychologische en emotionele werking van kleur. Volgens hem waren kleuren niet puur natuurkundige verschijnselen, maar ook uitingen van gevoel en beleving. Zo stond voor hem rood voor energie en levendigheid, blauw voor sereniteit en melancholie, en geel voor vrolijkheid en intellectualiteit.

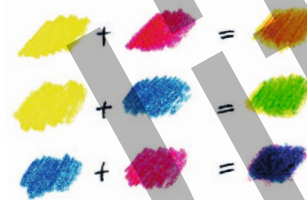
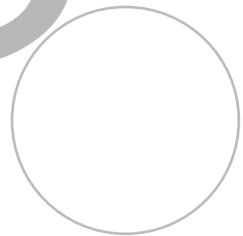
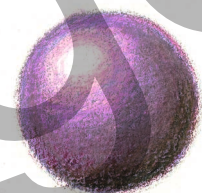
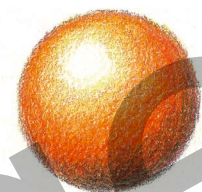
De kleurencirkel van Goethe.

Van cirkel naar bal

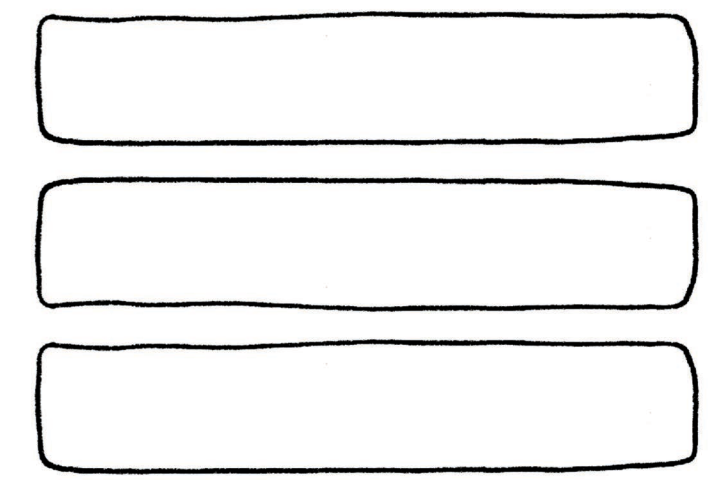
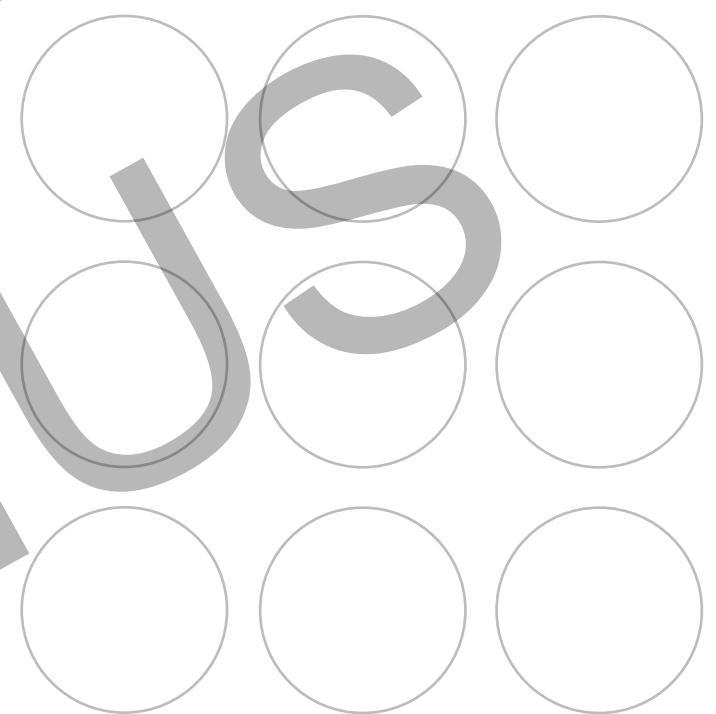
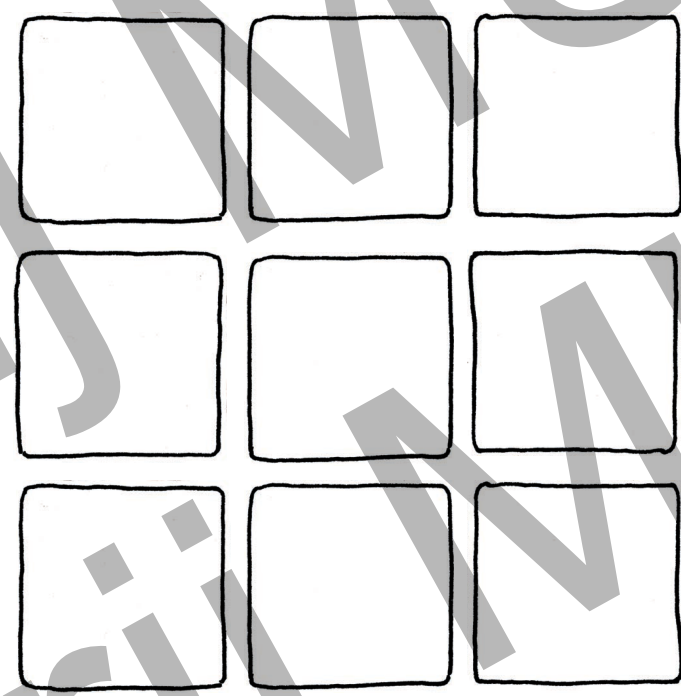
Je hebt net een verloop gemaakt van links naar rechts en andersom, dus laten we nu eens een verloop maken in een andere richting. Probeer van een cirkel een bal te maken. Je uitgangspunt is een cirkel. Stel je voor dat je daar kleinere cirkels in ziet, zoals linksboven in de afbeelding. De kleinste cirkel is het punt waar het meeste licht op valt, dus die geef je de lichtste tint. Creëer een verloop met rood, net als in de vorige oefening, maar nu in een ronde vorm. Bouw het verloop op met dunne, lichte lagen kleurpotlood en vergeet niet dat je best je papier mag draaien om het verloop gemakkelijker neer te kunnen zetten.

Na vele dunne lagen heb je een bal gecreëerd met alleen een rood kleurpotlood. Nu gaan we een stapje verder. Met twee extra kleuren kun je de lichte en donkere stukken benadrukken, zodat de bal nog meer diepte krijgt. Ik heb hiervoor een lichtroze kleur en paars (een combinatie van rood en blauw) gebruikt, geen zwart. Ik gebruik overigens zelden zwart. Liever kleur ik met paars, donkerbruin of donkerblauw om een donkere toon te maken, dan krijg je een levendiger kleur. Van zwart slaat je kleur dood. (Hetzelfde effect kun je bereiken met een complementaire kleur. Daarover vind je meer op pagina 30 van dit boek.)

GEEL + BLAUW = GROEN
Ik gebruikte hiervoor Derwent Chromaflow 0100, 1300, 0900 en 2400.
GEEL + ROOD = ORANJE
Ik gebruikte hiervoor Derwent Procolour 03, 12 en 31.
BLAUW + ROOD = PAARS
Ik gebruikte hiervoor Derwent Lightfast Mid Blue 70%, Magenta, Sun Yellow en White.

OEFENPAGINA

PROJECT VIOOLTJES

Viooltjes getekend met Derwent Procolour.

Viooltjes getekend met Derwent Lightfast.

TIP
Wil jij dit project maken met een ander merk kleurpotlood? Zoek dan de kleuren die het dichtst bij mijn kleuren liggen en probeer die met jouw kleuren na te maken. Als je meer hulp nodig hebt bij het kiezen van een kleur, kan het ook handig zijn om op zoek te gaan naar kleurenschema's, zodat je dezelfde kleur van een ander merk kunt kiezen. Deze kun je online vinden. Zoek hiervoor naar 'conversion chart', 'conversiegrafiek' of 'vergelijkingstabel' in combinatie met de merken. Tip: de vergelijkingstabel van Karen Hull is erg compleet, met vele merken kleurpotlood (geen pastelpotlood). Deze is online verkrijgbaar via www.karenhullart.com.

In de voorgaande hoofdstukken heb ik je de basis van kleurenleer, kleurcontrasten en kleurenschema's uitgelegd. Nu is het tijd om die kennis toe te passen! In dit project laat ik zien hoe je met slechts de basiskleuren twee viooltjes kunt tekenen. Ik heb dezelfde bloem twee keer getekend, met verschillende soorten kleurpotlood, om te laten zien dat de receptuur van het kleurpotlood dat je kiest veel uitmaakt voor het eindresultaat.

De linker tekening heb ik gemaakt met de Derwent Procolour, een klassiek potlood met stevige, hooggepigmenteerde kern, en de rechter met Derwent Lightfast, een romig hooggepigmenteerd, lichtecht potlood op oliebasis. Beide tekeningen zijn gemaakt op 225 grams Schut Artist Drawing-papier.

Zie jij de verschillen? En welke vind jij het mooist? De keuze die je maakt is erg persoonlijk. Je kunt een keuze maken op basis van wat jij lekkerder vindt kleuren, of juist de uitstraling die je wilt bereiken in je werk.

Voor de Lightfast-versie heb ik de primaire kleuren Banana, Sapphire, Magenta en White gebruikt. De kleuren die ik voor de Procolour-versie heb gebruikt zijn: Buttercup Yellow 03, Cherise Pink 20 en Spectrum Blue 34. Misschien is het je opgevallen dat ik bij de Procolour-kleurpotloden geen wit heb gebruikt. Dat is omdat deze potloden een stevige kern hebben, waardoor je gemakkelijker lichte kleuren kunt mengen, in tegenstelling tot de romige potloden uit de serie Lightfast. Op de volgende pagina's leg ik stap voor stap uit hoe ik de Lightfast-versie heb gemaakt.